

Justícia històrica en 50 volums

El Govern valencià serà l'única institució que es quedarà al marge del projecte d'edició del 'Diplomatari Borja'. La resta dels governs autònoms de l'antiga Corona d'Aragó, més el Govern d'Andorra i l'església valenciana –amb el suport del Vaticà– van signar un document en què es comprometien a impulsar l'edició de la documentació sobre els Borja. Una aventura editorial que també va rebre el suport de diversos ajuntaments, entre els quals el de València.

El papa Alexandre VI, un valencià al centre mateix del món, declarava el 1500 el jubileu, un any ple de celebracions per mostrar al món el poder papal, que era el d'una família valenciana que s'havia ensenyorit de Roma, els Borja. Era un dels moments estel·lars del llarg regnat d'una nissaga que des de terres valencianes, a cavall de Xàtiva, Gandia i València, havia arribat a conquerir els laberints inextricables del poder vaticà. Aquesta família, la més important de la història del nostre país, va estar des d'aquell moment sotmesa a una fosca ignomínia, una llegenda negra que ha perviscut al llarg dels segles. Ara, cinc-cents anys després, una insòlita iniciativa editorial es disposa a publicar tota la documentació sobre els Borja dispersa per multitud d'arxius arreu d'Europa en cinquanta volums i fixar així, potser definitivament, la història veritable d'aquesta família.

El Paranimf de la Universitat de València va acollir, el passat dissabte, 28 d'octubre, l'acte formal de presentació d'aquest projecte, el *Diplomatari Borja*, en presència de representants de totes les ciutats amb arxius borgians, de les diòcesis on es conserva material d'estudi sobre aquesta família, d'autoritats acadèmiques i dels governs de tota l'antiga Corona d'Aragó excepte la Generalitat Valenciana, que, malgrat la insistència de la Universitat de València, va declinar de sumar-se a la iniciativa.

El primer a prendre la paraula va ser Ramon Arnau, degà de la Seu de València, qui va ressaltar la relació d'Alexandre VI amb la conquesta d'Amèrica. Els arxius de la diòcesi valenciana seran molt importants per aclarir el devenir dels Borja des que van arribar al Regne de València, al segle XIII, fins a mitjan

segle XV, quan s'enlairen cap a Roma. Posteriorment, va intervenir l'historiador Romeo di Maio, que va parlar des del punt de vista italià i en la llengua del país transalpí de la imatge que dels Borja es té a Itàlia. Di Maio rebutjà les mentides al voltant d'aquesta família que paradoxalment encara perviuen en la terra dels papes i de la necessitat de transcendir aquesta visió des del punt de vista històric, raó per la qual és cabdal la tasca de recerca que ara comença. Aquest historiador va sorprendre's gratament que encara avui la memòria d'aquesta nissaga siga capaç de provocar actes tan significatius com el celebrat al Paranimf i va destacar el "patriotisme" de la convocatòria. Un altre historiador, Jocelyn Hillgart, va continuar endinsant-se en l'època d'esplendor dels Borja. Hillgart parla de les convulsions que els tocà viure en un temps de transició entre les darreres alenades de l'època medieval i el començament l'edat moderna.

El relleu el va prendre l'historiador Miquel Batllori, director del projecte, amb el qual va arribar un dels moments més emotius de la trobada. Aquest erudit va homenatjar en la seua intervenció Lluís Cerveró, un investigador valencià mort l'any 1983 que des dels temps més durs de la postguerra s'havia dedicat en cos i ànima a estudiar en els arxius més importants de la ciutat de València la història de les famílies valencianes més significatives i, sobretot, dels Borja. El pare Batllori va adreçar-se a la trentena de fills, néts i nebots de Cerveró presents a l'acte per destacar la importància d'aquest estudiós en la realització del *Diplomatari* que ara comença: "Sense els treballs de Cerveró, no podríem tenir documentació de base per dur a terme un projecte tan extraordinari com l'estu-

di de la família Borja, que des de València es va fer universal. L'estudi seriós de la València del segle XIV i XV i de l'Europa del XV no seria possible sense el seu treball". Les més de 200.000 fitxes dels Borja elaborades per Lluís Cerveró seran imprescindibles per dur a terme un dels objectius d'aquesta aventura editorial: aclarir la genealogia i l'ascens social d'aquesta nissaga a València.

Des del Vaticà. La presentació del *Diplomatari Borja* va ser internacional, com la mateixa família, i va arribar també a l'acte a donar el seu suport Sergio Pagano, des del cor mateix de l'antic imperi controlat pels Borja, el Vaticà. Pagano, prefecte de l'Archivio Segreto Vaticano, va subratllar la importància d'endinsar-se en els arxius com el que ell regenta (l'arxiu central del vaticà) per superar els mites que envolten la família valenciana: "Avui comença un projecte per reduir a la normalitat els Borja". I va acabar amb una lloança del llarg camí que ara comença. "Tindrà les seues dificultats -deia Pagano-, però paga la pena que siga desenvolupat per l'honor d'aquesta ciutat i per una de les famílies més conegudes al món". En nom del Vaticà, també va enviar la seua adhesió el cardenal Paul Poupard, president del Consell Pontifici de la Cultura: "El Consell Pontifici que tinc l'honor de presidir dóna suport, decididament, a les nobles finalitats perseguides per aquest projecte editorial, tal com es recull al protocol d'intencions que serà signat avui, i assegura a tots els qui estan compromesos en una sincera recerca de la veritat el seu ànim i ajuda".

Pedro Ruiz, rector de la Universitat de València, va tancar el torn d'intervencions amb una descripció detallada del projecte de *Diplomatari Borja*. Seran escorcollats tots els arxius amb informació sobre els Borja, és a dir els de València, Barcelona, Tarragona, Gandia, Toledo, França o Itàlia. I per dur a terme la feina, hi col·laboraran institucions de tots els llocs que van ser escenaris de la seua prolífica vida. Ruiz va donar les gràcies a tots els qui amb la seua assistència donaven testimoni de la voluntat de cooperació. Hi eren presents María José Alcón, regidora de Cultura de l'Ajunta-

L'il·lustríssim senyor D. Ramon Arnau, degà de la Seu de València, signant el protocol d'intencions en nom de l'església valenciana.

Dalt, d'esquerra a dreta, Jordi Vilajoana, conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya; Damia Pons, conseller de Cultura del Govern Balear; Jordi Guillamet, en representació del Govern d'Andorra; Javier Gallizo, conseller de Cultura del Govern d'Aragó, i Rafael Caria, representant de l'Ajuntament de l'Algüer. A sota, el pare Sergio Pagano, prefecte dels Arxius Secrets del Vaticà, va representar el Vaticà en l'acte.

RAFA GIL

Reunió de la comissió impulsora del Diplomatarí. D'esquerra a dreta, Mercè Escrig, directora de l'Arxiu del Regne de València, el professor Albert Hauf, l'editor Eliseu Climent, Sergio Pagano, prefecte dels Arxius Secrets del Vaticà, Carlos López, director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Ramon Arnau, degà de la Seu de València, i Pedro Ruiz, rector de la Universitat de València.

D'esquerra a dreta, començant pel fons, Luis M. Garriga, alcalde de Borja, i senyora; Pepa Frau i el regidor de Cultura de Gandia; Maria Luisa Vila, regidora de Cultura de Viana. En la primera fila, Àngels Pensa, regidora de Cultura de Sant Gugat del Vallès; Ferran Mascarell, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona i Maria José Alcon, en representació de l'Ajuntament de València.

Familiars de Lluís Corveró, l'erudit homenatjat en reconeixement a la seua labor de recerca arxivística sobre la família dels Borja.

ment de València, i Ferran Mascarell, que ocupa aquest mateix càrrec a l'Ajuntament de Barcelona. I, també, alcaldes i representants d'altres ciutats cabdals en la història borgiana com ara Llombai, Borja (poble aragonès d'on és originària la nissaga), Ferrara (Itàlia) o Xàtiva.

Compromís ampli. La presentació del *Diplomatarí Borja* va acabar amb la signatura del protocol d'intencions de les diverses institucions que es comprometen a dur endavant el projecte. Aquest document ressalta la importància del diplomatarí: "És del màxim interès històric per a la cultura europea en general i, en particular per a les institucions que representem, establir de manera precisa la genealogia de la família Borja des del segle XIII fins al segle XVI, en totes les seues branques i analitzar-ne el progressiu ascens social, que culminà amb Calixt III i Alexandre VI, els dos papes Borja, i amb sant Francesc de Borja". Després de la lectura d'aquesta declaració d'intencions, hi van estampar la seua firma els representants de totes les administracions que hi participen: Jordi Guillemet, cap del gabinet del president d'Andorra; Jordi Vilajoana, conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya; Damià Pons, conseller d'Educació i Cultura de les Illes Balears; Javier Gallizo, conseller de Cultura d'Aragó; Rafael Caria, representant de l'alcalde de l'Alguer; Pedro Ruiz, rector de la Universitat de València; Ramon Arnau, degà de la Seu de València; Miquel Batllori, director del projecte; i Eliseu Climent, editor de 314. Aquesta editorial serà l'encarregada de publicar els aproximadament 50 volums que compondran aquesta obra.

Participen en el treball d'aquesta aventura editorial titànica arxivers diocesans de Tarragona, Barcelona i València, historiadors, responsables d'arxius de totes les ciutats borgianes i representants del Vaticà, entre d'altres. Es calcula que costarà uns vint anys enllestir la publicació de tots els volums. No es pot, per tant, perdre temps. Les reunions de treball començaven el mateix dissabte.

Miquel Calvet